

LONDON, 29. DECEMBRA 1971.

LETO XXIV. ŠTEV. 390.

'SVAKA SILA DO VREMENA!'

DOGODKI v Jugoslaviji v mesecu decembru so potrdili upravičenost našega mnenja, ki smo ga na tem mestu zapisali v mesecu juniju: Dokler bo Tito na vodstvu države, se nasprotja ne bodo razrešila. Zato naj Tito odstopi zdaj in s tem prisili jugoslovanske narode, da se spoprimejo s problemi, ki jih bodo doleteli nepripravljene ob Titovi smrti.

Ves december mesec je znova in znova kazal, da vsi tisti, ki iz Beograda vodijo državo že vse od leta 1918, ne morejo ali ne znajo - morda tudi nočejo - dojeti dejstva, da narodom večno ne morete vsiljevati nekaj, česar nočejo. Če bi oblasti prve, rane Jugoslavije dali njenim narodom vsaj široke samouprave če že ne federacijo, čisto verjetno nikdar ne bi prišlo do tragične državljanske vojne in razbijanja Jugoslavije med 2. svetovno vojno. Toda ker tedaj narodi tega niso dobili, so na en ali drug način dejansko pripeljali na oblast komuniste, ki so na vsa usta obljubljali federacijo - a jo dali samo na papirju. Zato je ljudsko razpoloženje šlo korak naprej: v času zadnjega spreminjanja ustave narodi že zahtevajo več; hočejo neko konfederativno obliko, kjer bodo sami tisti, ki bodo odločili, kaj prepuščajo centru. Sprva je bilo videti, da so oblastniki dojeli zahteve časa, a smo kaj hitro spet čutili, da so iz istega centra na delu sile, ki naj to preprečijo. Zato je bilo razočaranje tem hujše, ko so narodi videli, da ni govora o kakšni občutnejši in večji samoupravi; da gre ob vprašanju razpolaganja z denarjem še vedno v bistvu za stare centralistične prijeme. In namesto, da bi zadnja zagrebška študentska stavka, ki je brez dvoma imela za seboj moralno podporo hrvatskega naroda, pokazala oblastnikom, da je nekaj vendar treba ukreniti in zadovoljiti zahteve po večjih samoupravah, so se ti, s Titom na čelu, zatekli k administrativnim meram, to je k terorju, misleč da bodo na ta način naučili Hrvate kozjih molitvic.

Ker problem sožitja v Jugoslaviji ni bil rešen ob njenem rojstvu ali vsaj v njeni rani mladosti, so samouprave zahtevajoči državljani vedno bili prisiljeni iti iz enega ekstrema v drugo skrajnost, vedno zahtevati več. Ker jim niso dali federacijo, so zahtevali konfederacijo; ker jim nočejo dati neke konfederativne oblike, je nujno in razvojno logično, da stojimo pred zahtevo po separaciji. Krivce za vse to je treba od vsega početka Jugoslavije iskati v njenem centru, ki ne dojame, da s silo ni mogoče vladati. Ni bil dovolj en Peter Živković, ali kralj Aleksander, če hočete. Drugi, to pot maršal Tito Živković, ni čisto nič boljši, če misli, da bo s surovo silo vojske držal državo vkup in z isto silo reševal zapletene politične probleme. Ker se ta vprašanja ne morejo rešiti sama od sebe, jih je treba reševati za zeleno mizo. Prav gotovo nimajo recimo Hrvati v vsem prav, kar zahtevajo, kot po drugi strani ne more biti pravica ali resnica samo na eni strani. Toda o takih rečeh se je treba pošteno in odkrito - ne doktrinarno! - pomeniti in s skupnimi močmi poiskati rešitev. Če tega Tito ne dojame, naj se umakne in izroči vajeti v roke tistim, ki imajo več domišljije, več soli v glavi in več časti v srcu.

ZABLODA SEŠTEVNEGA KORPORATIVIZMA

CIRIL ŽEBOT

Po poletnem sprejemu dvaindvajsetih dopolnil k zvezni ustavi se sedaj v Sloveniji in drugih republikah ukvarjajo s kar štirimi sklopi družbeno-političnih problemov osnovnega pomena.

Celotno zvezno zakonodajo in upravo je treba vskladiti s spremenjenimi ustavnimi določili; če se to ogromno delo ne bo dosledno opravilo, bodo ustavne spremembe ostale na papirju.

Tudi republike morajo preurediti svoje ustave, da bodo le-te opredelile in utrdile njihov na novo pridobljeni državni značaj in odgovarjajoče pristojnosti; vzporedno s tem je treba preminule zvezne zakone in odredbe na področjih republiških pristojnosti nadomestiti s primernimi republiški zakoni in odredbami.

Na ravni občin, (okrajev?), republik in zveze je treba preoblikovati predstavniške zbornice (skupščine), da bodo le-ti bolj odgovarjali že dvajset let zatrjevanemu samoupravnemu značaju gospodarskih, kulturnih, družbeno-političnih, državnih in zveznih odnosov. Na tem področju je posebno važno, da bo novo zvezno zakonodajno telo izražalo značaj zveze kot torišča sporazumnega urejanja dogovorjenih, vsem republikam skupnih zadev; enodomni Svet narodov je ne le najbolj primeren izraz tega osnovnega značaja nove zveze, temveč je tudi povsem zadosten organ za omejeno zakonodajno pristojnost preurejene zveze.

Vse to nakopičeno javno-pravno preurejanje pa sovpada s prav tako nakopičenimi težavami in problemi nedovršenega gospodarskega sistema - "socialističnega tržnega gospodarstva" brez urejenih trgov, brez kompatibilnih gospodarsko-političnih dopolnil in zato prepredenega z navzkrižno samovoljnostjo tako v "samoupravni" bazi kot v oblastvenih vrhovih. Visoka, traja joča in stopnjujoča se inflacija, splošna "nelikvidnost", ogromna preza-dolženost zanzvzen, množično izseljevanje, kronična stagnacija zasebnega kmetijstva, zanemarjeno demografsko in ostalo socialno skrbstvo, pe še vrsta drugih gospodarskih in socialnih težav - vse to vpije po nujni novi gospodarski reformi, ker so vse prejšnje "reformne" gospodarskega sistema bile pomanjkljive v zasnovi in so ostale neizpolnjene v izvedbi.

V tem sestavku želim osvetliti področje družbeno-političnih predstavništev v samoupravni družbi več narodov in različnih kultur, ki je predmet začetega razpravljanja o drugi fazi ustavnih spreminjanj. O tem sem razglabljal v drugi knjigi SLOVENIJA VČERAJ, DANES IN JUTRI (1989), iz katere tu navajam besedilo na straneh 111 do 117:

SMISEL IN NESMISEL SAMOUPRAVLJANJA

"Za boljše razumevanje pomena in ne-pomena "samoupravljanja" in "socialistične demokracije v Sloveniji in Jugoslaviji bo koristilo do kraja razčistiti nekatere osnovne pojme:

Sa moupravlanje pomeni upravljanje zadev

ljudskih skupnosti vseh vrst - naravnih, prostovoljnih in prisilnih - prek pripadnikov teh skupnosti samih. V Sloveniji in Jugoslaviji pa so pojem "samoupravljanja" zmedli s tem, da so ga dolga leta tolmačili v ozkem smislu le kot lastno upravljanje "delovnih skupnosti" (gospodarskih podjetij in družbenih služb) in deloma občin (sosedstvenih skupnosti). Sedaj pa pričenjajo tolmačiti samoupravljanje tudi kot razširjanje udeležbe pri političnem odločanju v državnih organih, ki je v vseh komunističnih režimih do nedavnega bilo (in v bistvu še je) izključno partijsko; primer tako razširjenega pojmovanja "samoupravljanja" v Jugoslaviji je zakonodajno sodelovanje skupščin in napor za povečanje suverenosti republik v razmerju do "federacije".

Samoupravljanje v zgoraj označenem splošnem smislu je neposredno in posredno. Neposredno samoupravljanje pomeni skupno upravljanje zadev katerekoli ljudske skupnosti z enakopravno udeležbo vseh pripadnikov zadevne skupnosti. Jasno je, da je tako skupno upravljanje na splošno mogoče le pri zelo maloštevilnih ljudskih skupnostih. Več kot nekaj ljudi za okroglo mizo že težko neposredno sodeluje pri pripravljanju in napravljanju pomembnih odločitev; celo zbornice izvoljenih posrednih upravljalcev, ki jim je to predstavniško delo edini poklic, se morajo za pripravljanje skupnih odločitev organizirati v manjše odbore, podobore in komisije. V širših ljudskih skupnostih je neposredno samoupravljanje lahko le zelo omejeno v obliki iniciativnega ali potrdilnega referendumu o pomembnejših posrednih odločitvah.

Posredno samoupravljanje je edina praktična oblika samoupravljanja v domala vseh dejanskih ljudskih skupnostih širših od družine (z izjemo že omenjenega dopolnilnega predlaganja in potrjevanja odločitev prek referendumov). Zaradi tega je v zvezi s samoupravljanjem bistvene važnosti vprašanje izbire organov posrednega samoupravljanja, nadzorstva nad njihovimi odločitvami in njih odpoklica. V tej zvezi dobi svoj poseben pomen pojem demokracije.

Po svojem starogrškem izvoru je pojem demokracije (= ljudske vlade) istoveten s pojmom samoupravljanja. V politično-zgodovinskem smislu pa si pod imenom demokracija predstavljamo predvsem progresivno uveljavljanje načela, po katerem so nosilci posrednega samoupravljanja izvoljeni in odpoklicani po večinski odločitvi pripadnikov zadevne ljudske skupnosti, izraženih v tajnih volitvah. V tej zvezi se pojavlja vprašanje kako izbirati kandidate za funkcije posrednega samoupravljanja. Ko bi odločitve posrednega samoupravljanja bile znznstveno-enoumne in bi bilo mogoče po jasnih objektivnih merilih nesporno spoznati

najbolj kvalificirane ljudi za napravljanje takih odločitev in ko bi poleg tega število tako kvalificiranih ne bi bilo niti večje niti manjše od števila in obsega jasno odmerjenih vrst zadevnega odločanja bi bil problem izbire kandidatov poenostavljen in postopek demokratičnega izbiranja prek tajnih volitev nepotreben. Ker pa v družbenem odločanju nobenega teh treh 'znanstveno-idealnih' pogojev za izbiranje kandidatov ni, je prav postopek zadovoljivega izbiranja kandidatov za funkcije posrednega samoupravljanja najvažnejša sestavina demokracije, pomembnejša od dokončnega volilnega akta. V tem smislu se pojem demokracije večkrat uporablja v ožjem smislu kot tekmovalni postopek volilnega izbiranja nosilcev posrednega samoupravljanja.

Pojem demokracije je predvsem pomemben za politično samoupravljanje držav in njih zvez, kjer odločitve zadevajo in obvezujejo vse pripadnike najširše organizirane družbe in s tem ustvarjajo tudi važne okvirne pogoje samoupravljanja na vseh 'nižjih' področjih. Splošno-družbena pomembnost samoupravljanja v državnih in zveznih skupnostih narekuje, da demokratični postopek izbiranja nosilcev posrednega samoupravljanja izvira iz vsaj dveh medsebojno neodvisnih izbirnih organizacij ('strank' kot osnovnih političnih organizacij). Samo na ta način je moč zagotoviti resnično tekmovalnost resnično alternativnih kandidatov in alternativnih programov za razlikost vsebine posredno-samoupravnih političnih odločitev. Osnovno-politična dvojnost je zelo pomembna tudi kot zagotovilo neodvisne in neovirane kritike odločitev posrednega političnega samoupravljanja, ki je potrebna za doseg boljših odločitev ali za pospešitev izmenjave slabih upravljalcev.

Ker sedanja 'socialistična demokracija' v Sloveniji te osnovne dvojnosti nima, zato je izbirna in alternativna le v manjših in obrobniških ukrepih, ne pa tudi v večjih in vseobvezujočih odločitvah. Ista izključna partija vlada nemočno dalje in 'reformira' svoje lastne prejšnje 'reforme'. V nobeni demokratični državi na svetu ne bi vladajoča stranka mogla še nadalje ostati na vladi in na oblasti na primer po takem polomu, kot ga je zakrivila vladajoča slovenska partija z velenjskim škandalom. Srečnemu naključju ne pa demokratičnim varščinam sistema se je zahvaliti, da je iz slovenske partije končno izšla konstruktivna in borbena slovenska vlada Staneta Kavčiča. Pa tudi ta vlada je še daleč od tega, da bi Slovenijo ustavno osamosvojila, gospodarsko uredila in politično demokratizirala.

PLURALISTIČNE TEŽNJE

V zvezi s posrednim samoupravljanjem se pojavlja ta pojma 'birokratizem' in 'etatizem', ki se posebno po padcu Rankovića v Jugoslaviji toliko omenjata. Birokratizem se nanaša na težnjo hierarhično, funkcionalno ali 'neformalno' organiziranih izvršnih uslužbencev ljudskih skupnosti, da ti upravljajo ('manipulirajo') te skupnosti neodvisno od njihovih izvoljenih predstavnikov. Ker sodobne organizacije potrebujejo razsežne izvršne (stro-

kovne) kadre, je nevarnost birokratizma vedno prisotna in jo je moč obvladovati le s stalnim nadzorstvom s strani izvoljenih predstavnikov zadevne skupnosti in s pritiskom njenih pripadnikov (prek njihovih različnih organizacij in ustanov, neodvisnega tiska, zborovanj, itd.) na izvoljene predstavnike skupnosti. V Jugoslaviji je birokratizem zakoreninjen v rojstni hibi Jugoslavije kot unitaristično-centralizistične tvorbe, vsrediščene v Beogradu, ki ga obvičuje srbska uradniška kasta 'federacije' pod političnim okriljem centralnega vodstva partije.

Etatizem pomeni težnjo osrednjih državnih ('zveznih') organov, da svojo pristojnost razširijo na rovaš samoupravljanja manjših ljudskih skupnosti. Kadar si etatistične težnje podrede tudi osebne (naravnopravne) prerogative ljudi kot posameznikov. (družinsko življenje in vzgoja, šolanje, izbiranje poklicev in zaposlitve, osebna potrošnja in varčevanje, pripadnost prostovoljnim organizacijam, javno izražanje, potovanje in sploh uporaba prostega časa), se etatizem spreminja v totalitarizem. V resnično demokratičnih državah etatistične in totalitarne težnje ne morejo prevladati; pojavi dejanskega etatizma in totalitarizma so vezani na enopartijske režime (nacizem, fašizem, stalinizem).

V nasprotju s težnjami etatizma in totalitarizma je treba omeniti pojem 'pluralizem', ki je poleg drugih izsledkov zapadne sociologije, politologije, ekonomike in tehnologije sedaj močno popularen tudi v Sloveniji in Jugoslaviji. Pluralizem izraža težnjo sodobnega človeka, da se povezuje s svojimi vrstniki v **raznoverstne** ljudske skupnosti glede na poklic, zaposlitev, vero, raznoverstne kulturne in razvedrilne interese, pa tudi po sorodnosti splošnejših pogledov na sklop družbenih vprašanj. Naraščajoče in menjajoče se 'pluralistične' težnje sodobnega človeka se morejo zadovoljivo uveljavljati le v demokratičnem političnem sistemu, ki z resnično volilno tekmovalnostjo akternativnih kandidatov in alternativnih programov edini lahko uspešno preprečuje pluralizmu nasprotno etatistične težnje.

Če se sedaj povrnemo k pojmu samoupravljanja v njegovem osnovnem pomenu, vidimo da mora samoupravna družba biti politično demokratična (v zgoraj označenem postopkovnem smislu), ako naj bodo pluralistične samoupravne težnje posameznih oseb in njih skupnosti učinkovito zavarovane. Taka družba bo stremela za tem, da bo v njej samoupravljanje uresničeno v skladu z načelom subsidiarnosti, to je človeku pomožnega in medsebojno dopolnilnega značaja človeških združenj, ki ga je treba preprosto in stvarno opisati: kar more človek kot posameznik zase sam opraviti (brez oškodovanja drugih), tega naj si ne lasti nobena skupnost; česar človek sam ne zmore, to naj dopolnjujejo primerne ljudske skupnosti; pri tem naj si širše skupnosti ne prisvajajo pristojnosti v zadevah, ki jih zmorejo ožje skupnosti; kar je moč doseči prek prostovoljnih skupnosti, tega naj si ne laste oblastvene skupnosti; kar zmore podjetje, tega naj se ne loti združenje podjetij; kar lahko opravijo tržni odnosi, tega naj ne urejajo 'samoupravni dogovori'; kar zmorejo samoupravni dogovori, tega naj ne vsiljujejo administrativni ukrepi; kar lahko npravi občina, tega naj ne opravlja okraj; kar

je primerno okraju, tega naj si ne lasti državna skupnost slovenskega naroda kot celote; in kar zmore slovenska republika, bodisi samostojno ali prek pogodbenih dogovorov z drugimi republikami, tega naj ne jemlje zveza jugoslovanskih republik, katere pristojnosti naj bodo omejene le na vsem republikam resnično skupne zadeve, ki bodo dogovorno ugotovljene, ustavno natančno določene in praktično zavarovane.

Seveda velja isto načelo subsidiarnosti tudi v obratnem smislu: manjše skupnosti naj se ne lotevajo zadev, ki po svoji vsebini in obsegu sodijo v pristojnost širših skupnosti. Zato je popoln nesmisel govoriti ali ravnati, kakor da bi širše in višje ljudske skupnosti bile le skupek nekaj osnovnih 'delovnih skupnosti', ki naj bi prek 'samoupravnih dogovorov' in 'samoorganiziranja' sčasoma nadomestili tudi narodno skupnost in državno oblast. Narod ni seštevka podjetij in družbenih služb, niti nista občina in država mehanični rezultanti 'delavskih svetov'. Različne človeške skupnosti v pluralističnih merilih niso le količinsko različne, temveč so med njimi tudi pomembne kakovostne razlike. Težko se je zato znebiti vtisa, da je zasnova 'samoupravljanja' in 'socialistične demokracije' - kot neke vrste seštevne korporativizma - preračunano sredstvo za oslabokrvljenje žive družbe in narodov, da bi z bledičenjem življenjske mnogoličnosti lažje ohranjali politični monopol 'vodilne' partije.

Z vidika človeka so vse družbene skupnosti sredstvene pomena, t. j. pomožne in dopolnilne ustanove, ki naj bi služile osebnemu življenju in ustvarjanju s tem, da bi ga bogatile z različnimi oblikami medsebojno koristnega sodelovanja ljudi. V tem sredstvenem sklopu pluralističnih skupnosti ima država (republika) kot narodno-politična skupnost edinstveni pomen, ker je narod vir in tloris posebnih kulturnih prvin človekovega bivanja. Zaradi tega in v tem obsegu je narodno-politična skupnost kakovostno pomembnejša od vseh drugih družbenih skupnosti, ožjih in širših. Prikrasovanje izvirne suverenosti narodne države vodi h 'kolonialni' podrejenosti, njeno predimenzioniranje pa teži k 'totalitarizmu', kadar gre v škodo ožjih skupnosti, oziroma k 'imperializmu', kadar zmanjšuje izvirno suverenost drugih narodno-političnih skupnosti.

V narodno-politični skupnosti (državi) in v večdržavni zvezi, ki sta organizirani na osnovah pluralističnega samoupravljanja in politične demokracije v skladu z načelom medsebojne dopolnilnosti, zadobi tudi pojem oblastvene prisile svoj naravni pomen kot dopolnilno zagotovilo, da bodo osebne pravice vsakega človeka, medsebojne pogodbe, samoupravni dogovori in demokratične odločitve političnih skupnosti dosledno upošteevane in izvrševane - ne pa sredstvo beograjskega etatizma, centralizma in birokratizma kot političnega monopola vodstva komunistične partije. Ideološka prerokovanja o odpravi oblasti so nesmisel. V Jugoslaviji ne gre za odpravo oblasti kot dopolnilne varščine resničnega samoupravljanja, temveč za odpravo partijskega totalitarizma, etatizma, centralizma in politične izključnosti, predvsem v 'federal-

ciji'. V tem svojem resničnem zgodovinskem pomenu pa je dvajsetno obljubljanje o 'odmiranju države' žal še danes bistveno neizpolnjeno."

NEVARNOST IDEOLOŠKEGA DOKTRINARSTVA

Humanistično-pluralistično pojmovanje samoupravljanja kot operativnega načela resnične demokracije se že prebija v javnost tudi v Sloveniji. Več uglednih udeležencev sedanjega razpravljanja o preobrazbi predstavniških teles (skupščin) je poudarilo, da narod in država (in seveda kultura ter splošna omika) nista mehanični (pa tudi ne 'organski') seštevki samoupravnih gospodarskih (in drugih) organizacij (ali "delovnih skupnosti"), temveč predstavljata kakovostno različne, širše in skupne značilnosti in težnje, ki jih posebni (osebni in skupinski) interesi ne morejo avtomatično "reproducirati", kaj šele dalje plodno razvijati. Zablodo "seštevne korporativizma" (kot uslužnega mehanizma enopartijske nadvlade) je zgodovinsko izpričal italijanski fašizem; o tem sem razpravljal v svoji predvojni knjigi o fašističnem korporativnem sistemu. Bilo bi ne le ironično, temveč zares tragično, če bi Slovenci na sedanjem začetku svoje obnovljene državnosti zopet podlegli svoji tradicionalni politični slabosti ideološkega doktrinarstva in bi pod novim geslom "socialistične demokracije" in "samoupravne družbe" ponovili zgodovinski že preživelo zlo seštevne korporativizma.

★ SLOVENSKA LEVICA - zaključek poročila z 10. strani

naše delovanje in pred katerim bomo vsi odgovorni. Predstavniki strank in ustanov, ki so podpisale spomenico ministrskemu predsedniku, so že zbrani v tak organ, zadostovalo bi, da bi to predstavništvo dobilo značaj stalnosti.

Tako stalno predstavništvo Slovencev v Italijanski republiki, dopolnjeno z izvedenci raznih strok, bi bilo funkcionalno, dokler ne pride do odločilnega dogovora s predstavniki vlade, prav tako pa bi moralo delovati potem, ko bi nadzorovalo, da se dokončni sklepi tudi izvajajo. Ta organ pa bi tudi iz svoje srede izbral predstavnike, ki naj bi prišli v skupno komisijo predstavnikov vlade in slovenskih predstavnikov, komisijo, ki bi se v Rimu ukvarjala z usklajevanjem naših vprašanj, kakor je to n. pr. urejeno za dansko narodno skupnost v Nemški zvezni republiki.

Izvršni odbor je nadalje zavzel stališče do spraševalne komisije, ki je na habilitacijskem izpitu sodila, da so nekateri slovenski profesorji nesposobni. Obžalovati je, da so slovenski spraševalci odklonili tudi take kandidate, ki jih doslej ne šolske oblasti ne slovenska javnost ni imela za nesposobne. Nihče ne bi ugovarjal, ko bi šlo za izbiro med dobrimi in slabimi, SL pa je odločno proti kriterijem, ki nasprotujejo načelom dokončne sanacije položaja slovenskih profesorjev.

Odbor je potem odločil, da se pridruži protestom proti načrtu, da bi kraško področje postalo minirana zona. Zaščita našega Krasa mora vsebovati tudi zaščito prebivalstva in hiš, ki so jih morali naši ljudje v 40 letih dvakrat obnoviti in zatoorej jih Slovenci nočemo videti spet porušeni.

Na koncu je i. o. SL obravnaval tudi vprašanje slovenskih predstavnikov, ki naj bi šli v min. predsedniku. V zvezi s tem je odbor obsodil dejstvo, da bi nekateri radi onemogočili vključitev predstavnikov SL v delegacijo. Jasno je, da bi s tem radi skušali zanikati važno moralno vlogo SL v našem političnem življenju. Odbor si bo pridržal sodbo o delu kateregakoli predstavništva, v katerem SL ne bi bila zastopana.

NOVOLETNA VOŠČILA DR. TITU

DAN ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV nam je znova dal priložnost, da se zamislimo, kaj vse se je in se še počenja v imenu Združenih narodov na tem svetu. Večina ljudi in večina politikov je danes, bodisi zaradi burnega razvoja mednarodnih dogodkov bodisi ker jim tako bolj ugaaja, pozabila na načela, na katerih je bila ustanovljena Organizacija Združenih narodov. Listina OZN, drugo poglavje, člen 4/1 pravi: "Članstvo v Združenih narodih je odprto vsem drugim svobodoljubnim državam, ki sprejmejo obveznosti, navedene v Listini in ki so, po mnenju organizacije, sposobne in pripravljene izpolnjevati te obveznosti." Poudarek nedvomno leži na besedah "sprejmejo obveznosti, navedene v Listini" in "sposobne in pripravljene" te obveznosti spolnjevati.

Na proslavi Dneva OZN v Društvu Socialistične republike Slovenije za Združene narode 25. oktobra v Ljubljani, je govoril človek, ki je najmanj kvalificiran, da govori ob taki priliki - Mitja Ribičič. Naj mimogrede omenim, da me ni niti najmanj začudilo - z ozirom na sistem, ki ga imajo v Jugoslaviji - da je ta človek ne samo prišel v Predsedstvo SFRJ, ampak da je letos 14. oktobra postal predsednik komisije za pomilostitve tega predsedstva. Z ozirom na Mitjino preteklost je v tem železna logika.

Na proslavi se je Ribičič v svojem govoru skoro izognil vsemu onemu, ki ima dejansko opravka z Združenimi narodi. On vidi OZN samo tam, kjer nastajajo konfliktna situacija v svetu - kot da bi bila OZN nič več in nič manj glorificirani policaj po eni strani in gasilec po drugi. Onemu, za kar je bila Organizacija pravzaprav ustanovljena, pa je Ribičič posvetil en sam odstavek - namreč ustvaritvi pogojev v svetu, a to pomeni tudi v vsaki posamezni državi, predvsem državi-članici OZN, da do konfliktnih situacij več ne prihaja ne v notranjih zadevah članic ne v mednarodnih odnosih. OZN je namreč nastala na podlagi izkušenj in posledic fašizma in nacizma in to ne zgolj kot organizacija, ki naj z govorjenjem prepreči ali odloži naslednjo vojno.

"Zdi se mi, da je prav, če ob vrednotenju Združenih narodov presodimo tudi naša lastna ravnanja, koliko so v skladu s tistimi načeli, ki jih je Jugoslavija kot ustanoviteljica OZN pomagala zapisovati v temeljno listino ter druge pomembne dokumente. Menim namreč, da se moramo tudi doma in v lastni hiši obnašati tako, kakor zahtevamo od drugih članic OZN," je rekel Ribičič.

Nedvomno bi bilo prav, ko bi to presodili ne le ljudje v Jugoslaviji in v Sloveniji, ampak tudi kaka neodvisna in nepristranska mednarodna komisija. Tega pa ne bomo doživeli, pa je zato Ribičiču lahko govoriti tako v tri dni.

Enako je jugoslovanskim predstavnikom v OZN lahko

govoriti o drugih članicah OZN in se pri tem obnašati kot Sovjetska zveza in njeni sateliti, ki napadajo druge, kritiziranje lastnega sistema in početja pa smatrajo za vmešavanje v notranje zadeve. "Ni mogoče govoriti o uveljavljanju človekovih pravic, hkrati pa sodelovati s tistimi, ki izvajajo apartheid," je rekel Bogdan Osolnik v socialnem odboru OZN 28. oktobra letos. K čemer bi lahko vsakdo pripomnil, da je rasni apartheid za Južno Afriko to, kar je politični apartheid za Jugoslavijo. Toda ker ima večina članic OZN lastno maslo na glavi, vsi pametno molčijo.

Jugoslavija se lahko razburja nad neizpolnitvijo čl. 7 avstrijske državne pogodbe ali čl. 5. tržaškega sporazuma o dvojezičnosti obrazcev za popis prebivalstva, pa se Kreiskemu ali Colombu ne bo skrivil niti las ni glavi. Kdo ima pravico biti prvi, ki bo vrgel kamen? Avstrija se je šla tožiti v OZN glede Južnega Tirola, Jugoslavija pa je stisnila rep med noge.

NEKATERI BOLJ ENAKI KOT DRUGI

Sistem v Jugoslaviji je v očitnem nasprotju z Deklaracijo o človekovih pravicah, a so nekateri tam, ki tega nočejo vedeti. Bojan Štih recimo. Letošnjega 27. julija je napisal odprto pismo "Zunanjemu ministru SFRJ - Beograd", "spoštovanemu tovarišu Mirku Tepavcu", v katerem se pritožuje nad podporo, ki jo Jugoslavija daje nekaterim deželam takojimenovanega tretjega in nevezanega sveta, v katerih izvajajo pogrome proti vsem, "ki mislijo s svojo glavo": "Zato Vas vprašujem: ali ni trenutek, ko moramo vnovič jasno opredeliti naše stališče do oblastniških struktur v tistih deželah, ki sta jih zajela duhovna, politična in moralna kriza in nered in vnovič poudariti, da javnost in narodi jugoslovanske federacije obsojajo vsakogar, ki krši načela človekovih pravic in v imenu teh ali onih 'političnih' in 'narodno osvobodilnih' načel ubija svoje nasprotnike in svoj lastni narod?" Seveda, Štihu je jeza prekipela, ker so žrtve teh pogromov ponekod ne ne-komunisti ampak "komunisti, sindikalisti, demokratično usmerjeni izobraženci." Nepomembna razlika...

13. julija se je v Colmarju ob Renu sestala od nikogar priznana in samozvana "mednarodna anketna komisija" pod vodstvom Vladimirja Dedijera, sedaj profesorja v Ljubljani (ima tam "politični azil"?), da bi se skupaj s francoskim pisateljem Jean Paul Sartrom "lotila široke preiskave nasilnih dejanj francoske policije ter kršitev človečanskih pravic". Po besedah Vladimirja Dedijera bo ta komisija obravnavala tudi "podobne primere prisile in kršitev človečanskih pravic v Združenih državah Amerike in drugih deželah, še posebej v zvezi z imperialističnimi vojnami, rasizmom in genocidom."

3. novembra je ljubljanski okrožni tožilec dr. Anton Skobir izrekel na podlagi čl. 53 zakona o tisku začasno pre-

poved razširjanja in razmnoževanja študentskega lista TRIBUNA št. 3 z dnem 25. oktobra 1971 z motivacijo, da se z vsebino in trditvami v članku Pavla Kristana "Cenjeni predsednik SFRJ Josip Broz Tito" žalita čast in dobro ime predsednika republike. Članek je zameril "cenjenemu predsedniku" da se je z drugimi kronanimi in nekronanimi glavami udeležil proslave obletnice perzijske države. Nekaj podobnega kot ko so miličniki s pendreki razganjali ljubljanske študente, ki so demonstrirali proti obisku francoskega predsednika vlade, ker v Franciji 'zatirajo delavski razred...' Ljubljansko okrožno sodišče je 5. novembra začasno prepoved dotične številke TRIBUNE spremenilo v trajno prepoved.

Kot je KLIC TRIGLAVA že poročal, je slovensko vrhovno sodišče potrdilo sodbo okrožnega sodišča, s katero je bil Maks Kunstelj obsojen na eno leto zapor zaradi "širjenja sovražne propagande", ko je - kot je očitala obtožnica - 'po pošti poslal nekaj izvodov' Žebotovega odgovora na Kardeljevo natočevanje (KT 388).

Julija in avgusta se je vršila polemika med Zvezo komunistov in ljubljansko DRUŽINO, ali so verniki lahko člani Zveze ali ne. Pri tem je DRUŽINA zapisala: "Neskončno daleč smo od želje, naj bi se politična dejavnost odvijala po svetovnonazorsko ločenih političnih formacijah." Celovška NAŠA LUČ je septembra dodala: "Politične stranke po svetovnonazorskih vidikih so namreč danes iz mode. Kako napredno je v tem oziru apostolsko pismo od 14. maja letos, v katerem dovoljuje papež katoličanom, da se včlanijo celo v socialistične stranke, če te jamčijo svobodo in duhovne dobrine. V tem pogledu je partija neverjetno konservativna in reakcionarna."

"Rad bi povedal nekaj tudi o tendenci, ki tu in tam sili na dan: da bi v zvezo komunistov vnesli hierarhične odnose... Posamezne organizacije se do nekaterih voditeljev in vodstev vedejo popolnoma hierarhično. To je mogoče opaziti tudi v tisku, na radiu in televiziji. Včasih celo odmerjajo, koliko vrstic bo prišlo na koga v časopisih ali minut in sekund na televiziji in radiu. Nekateri voditelji ignorirajo, druge favorizirajo. Vendar je vsem naprednim ljudem treba dati možnost, da stopijo pred oči in sodbo javnosti," je rekel Jure Bilič na seji republiškega koordinacijskega odbora za spremljanje javne razprave o spremembah ustave Socialistične Republike Hrvatske. (DELO 13. okt. 71)

NEKATERI GREDO DVAKRAT NA LED

"S pravilnim vrednotenjem narodnoosvobodilnega boja se bodo ljudje znali zavarovati pred tistimi zmotami in namerami, ki na tak ali drugačen način poizkušajo omejevati svobodo, demokratično, samoupravno, ustvarjalo misel in ustvarjalno delo človeka," je udarno povedal predsednik republiške konference Socialistične zveze Slovenije Janez Vipotnik na mitingu v Šentjanžu na Dolenjskem 24. oktobra - in obenem držal figo v žepu. "Razvijamo se v družbo, v kateri se hitro ne samo množijo, marveč tudi krepijo različni interesi ter postajajo vse odločnejši v zahtevi po uveljavljanju.

V političnem življenju vznikajo vedno nove pobude. Naš demokratični razvoj jih ne more in ne želi zavračati, politično pa bi bilo to celo kratkovidno. Pogoj za to je, da so dobronamerne in izvirajo iz socialističnih osnov družbe." Toda - toda: "Ostaja nam le ena pot: vse, kar vznika političnega, kar želi politično veljavo, gre soočiti in usklajevati na samoupravnih osnovah znotraj političnega mehanizma, zlasti v Socialistični zvezi, seveda ob idejnem usmerjanju Zveze komunistov." Seveda...

Potem se je Vipotniku skominalo: "Osvobodilna fronta je postala najširša politična osnova narodnoosvobodilnega boja in nove ljudske oblasti. In program Osvobodilne fronte je po volji ljudi in pod vodstvom komunistov postal odgovor in strnitev teženj in hotenj različnih družbenih skupin in slojev v političnem življenju. Nedvomno je prav široka zasnova osvobodilne fronte omogočila največji razmah misli in dejanj vsakemu dobronamernemu patriotu ne glede na svetovnonazorske in druge razlike. Prav ta širina je Osvobodilni fronti dajala tudi notranjih moči in poleta v odporu proti sovražniku in pri snovanju novega življenja po koncu vojne." Žal pa se tisti časi, zaradi komunistične ukane, ne bodo nikdar več vrnili. Osel gre samo enkrat na led.

Ne, nekateri gredo dvakrat na led. Jaša Zlobec, urednik študentske TRIBUNE, ima tole mnenje o tem, katera naj bi bila slovenska himna: "Moje mnenje in tudi mnenje drugih študentov, s katerimi o tem govorim, je, da naj bi bila naša himna 'Internacionala'. Tako odklanjamo vse ostale možnosti, mislim pa, da bi 'Internacionalo' lahko zapisali tudi v slovensko ustavo." Zakaj ne 'Lilie Marlene'? Ali pa Marseljezo? 'Naprej, zastava Slave' je zares nemoderna, ko pa ni kaj slaviti, a na zastavi je rdeča peterokraka zvezda, ki ni bila nikdar del slovenske zastave ali grba.

In za zaključek tega nepopolnega pregleda nekaterih domačih cvetk, še mnenje beograjske EKONOMSKE POLITIKE od 3. novembra letos: "Nismo povsem prepričani, da dobro razlagamo najnovejšo politično klimo, ko govorimo, da imajo jugoslovanski komunisti priložnost, da tej družbi ponudijo nekaj, kar bi veliko bolj ustrezalo samoupravnemu položaju osnovnega subjekta družbe, kakor je to opletanje med dvema nepomirljivima modeloma, o katerih govorimo (stalinizmu in buržoaznem parlamentarizmu - op.). Vendar kaže, da je repertoar nedoumljivega in emocionalnega opredeljevanja politike izčrpan... Ni več umestno, da si lastimo izključno pravico razlage nacionalnega interesa: pričre smo, da se tudi tisto, kar se je do včeraj zelo ofenzivno predlagalo kot 'razredna' rešitev tega ali onega jugoslovanskega systemskega problema, sedaj ne sprejema kot rešitev za republiko... Ta monopol je, nasprotno, poglavitni posamični razlog, da ostajamo pri polovičnih opredelitvah, kajti monopol ne daje poguma kritičnemu, temveč odobravajočemu razsojanju."

KDAJ BO USTAVA MESO POSTALA?

Z novim letom prenehajo veljati zvezni predpisi o

javnem obveščanju, ker to prihaja v domeno republiške zakonodaje. Nasvet ljubljanskega DELA 2. novembra je bil tale: "Z ustavo je uveljavljeno načelo svobode tiska, načelnosti javnosti dela vseh nosilcev javnih pooblastil (karkoli že to pomeni - op.), pravica občanov do obveščenosti in do obveščanja o svojih stališčih in mnenjih, ki so pomembna za javnost itd. Vendar je z zakonom treba zagotoviti uresničevanje teh pravic in dolžnosti, napraviti iz njega učinkovito sredstvo proti monopolu obveščenosti, ki je v moderni družbi eno najučinkovitejših sredstev manipuliranja." Kot pravijo Angleži: "You've said it." (Božidar Pahor bo vedel, kaj to poemni.) Obenem DELO zaključuje: "Hkrati je naša dolžnost zagotoviti tudi enotnost slovenskega komunikacijskega področja ne glede na meje in zato ne bi smeli dovoliti, da naš zamejski tisk še naprej deli usodo s tujim tiskom. Zato se je izvršni svet že sklenil zavzeti, da naj režim vprašanja slovenskega tiska preide v pristojnost republiške zakonodaje." Mogoče bodo potem postale tudi take sodbe kot enoletna ječa za Maksa Kunstlja anahronizem v slovenskem javnem življenju - ali pa je od slovenskega izvršnega sveta preveč pričakovati, da bi spoštoval človečanske pravice ZN? Čemu sicer nova papirnata ustava?

No, sedaj je Jugoslavija dobila v svojem predsedniku doktorja prava - Dr. Josip Broz Tito, naslov, ki mu ga je podelila buržujska univerza Dalhousie v Halifaxu v Kanadi, državi-članici OZN, ki je podpisala Listino o človekovih pravicah. In ker Listina OZN, drugo poglavje, člen 4/1 pravi, da so člani OZN lahko samo tiste države, ki so sposobne in pripravljene izvajati obveznosti, ki so navedene v Listini, a Mitja Ribičič skrbi, da se "moramo tudi doma in v lastni hiši obnašati tako, kakor zahtevamo od drugih članic OZN," predlagam, da novopečeni doktor prava preštudira ta Mitjin predlog in primerja Listino o človekovih pravicah z obnašanjem svojih slug - ter potem tudi ukrene vse, da bo Jugoslavija izpolnila svoje obveznosti napram Združenim narodom.

*

SPLOŠNA IZJAVA O ČLOVEČANSKIH PRAVICAH sprejeta na 183. seji glavne skupščine OZN 10. decembra 1948.

Čl. 1. Vsi ljudje se rodijo svobodni, z enakim dostojanstvom in z enakimi pravicami. Imajo razum in vest ter morajo ravnati drug z drugim v bratskem duhu.

Čl. 2. Vsakomur so brez razlike priznane vse pravice in svobode, ki so navedene v tej izjavi, ne glede na raso, barvo, spol, jezik, vero, politično ali drugačno prepričanje, na narodni ali socialni izvor, imetje, rojstvo ali na kakršen koli drug položaj. Nadalje se ne bo delala nikaka razlika zaradi političnega, pravnega ali mednarodnega položaja države ali ozemlja, kateremu dotični pripada, pa naj bo ta država ali ozemlje neodvisno, pod varstvom, brez samouprave ali podvrženo kakršnikoli omejitvi suverenosti.

Čl. 3. Vsak posameznik ima pravico do življenja, svobode in osebne varnosti.

Člen 4. Nihče ne bo podvržen sužnosti ali podložništvu; sužnost in trgovina s sužnji sta prepovedani v vsaki obliki.

Člen 5. Nihče ne bo podvržen mučenju, niti krutemu, nečloveškemu ali poniževalnemu ravnanju ali kaznovanju.

Člen 6. Vsakdo ima povsod pravico do priznanja svoje pravne osebnosti.

Člen 7. Vsi ljudje so enaki pred zakonom in imajo brez razlike enako pravico do zaščite po zakonu. Vsi imajo pravico do enake zaščite proti vsakemu zapostavljanju, ki bi kršilo to izjavo, in proti vsakemu povzročanju takšnega zapostavljanja.

Čl. 8. Vsakdo ima pravico, da se proti dejanjem, ki kršijo osnovne pravice, katere so mu priznane po ustavi ali zakonu, dejansko zateče k pristojnim državnim sodiščem.

Člen 9. Nihče ne sme biti samovoljno aretiran, zaprt ali izgnan.

Člen 10. Vsakdo ima popolnoma enako pravico, da neodvisno in nepristransko sodišče razpravlja o njegovem primeru pravično in javno ter da določi njegove pravice, dolžnosti in utemeljenost vsake obtožbe proti njemu.

Člen 11. a) Vsakdo ki je obtožen kaznivega dejanja, se smatra za nedolžnega, dokler njegova krivda ni zakonito ugotovljena na javni razpravi, v kateri so mu bila dana vsa potrebna jamstva za njegovo obrambo.

b) Nihče ne bo obsojen za dejanja ali opustitve, ki v trenutku, ko so bila izvršena, po državnem ali mednarodnem pravu niso predstavljala kaznivega dejanja. Tudi mu ne bo prisojena strožja kazen od tiste, ki jo je zakon določal v trenutku, ko je bilo kaznivo dejanje izvršeno.

Člen 12. Nihče se ne sme samovoljno vmešavati v zasebno življenje, družino, dom ali dopisovanje posameznikov in napadati njihove časti ter njihovega ugleda. Vsakdo ima proti takemu vmešavanju ali napadom pravico do zaščite po zakonu.

Člen 13. a) Vsakdo ima pravico do svobodnega gibanja in bivanja v notranjosti vsake države.

b) Vsakdo ima pravico zapustiti vsako, tudi lastno državo in vrniti se v svojo državo.

Člen 14. a) Vsakdo ima pravico, da pred preganjanjem išče in uživa zavetišče v drugih državah.

b) Na to pravico se ne more sklicevati v primeru resnično utemeljenega zasledovanja zaradi nepolitičnih zločinov ali zaradi dejanj, ki nasprotujejo ciljem in načelom Združenih narodov.

Člen 15. a) Vsak posameznik ima pravico do enega državljanstva.

b) Nikomur se ne more samovoljno odvzeti njegovega državljanstva, niti zanikati pravice do spremembe tega državljanstva.

Člen 16. a) Polnoletni moški in ženska imata ne glede na raso, narodnost ali vero pravico, da se poročita in si

ustanovita družino. Imata enako pravico glede na zakon, v zakonu in ob njegovi razvezi,

b) Zakon se lahko sklene samo s svobodno in popolno privolitvijo bodočih zakoncev.

c) Družina je naravna in osnovna celica družbe in ima pravico, da jo družba in država ščitita.

Člen 17. a) Vsakdo ima bodisi sam ali v zvezi z drugimi pravico do lastnine.

b) Nikomur ne sme biti njegova lastnina samo voljno odvzeta.

Člen 18. Vsakdo ima pravico do svobode mišljenja, vesti in vere; ta pravica vključuje svobodo vere ali prepričanja in svobodo, da izraža svojo vero ali prepričanje sam zase ali skupno z drugimi, javno ali zasebno, s poukom, v izvrševanju verskih dolžnosti, v bogoslužju in obredih.

Člen 19. Vsak človek ima pravico do svobode mišljenja in izražanja; to vsebuje pravico, da ga zaradi njegovega mišljenja nihče ne nadleguje, in pravico, da išče, sprejema in razširja sporočila in ideje s katerim koli izraznim sredstvom ne glede na državne meje.

Člen 20. a) Vsakdo ima pravico do svobodnega miro-ljubnega zborovanja in združevanja.

b) Nihče ne sme biti prisiljen, da postane član kakega društva.

Člen 21. a) Vsakdo ima pravico biti udeležen pri vodstvu javnih zadev svoje države bodisi neposredno ali po svobodno izvoljenih zastopnikih.

b) Vsakdo ima pravico dostopa do javnih služb v svoji državi.

c) Volja naroda je podlaga oblasti državnih ustanov; ta volja se mora izražati v poštenih volitvah, ki se morajo vršiti periodično s splošno in enako volilno pravico ter s tajnim glasovanjem ali s kakim drugim enakovrednim postopkom, ki jamči za svobodo glasovanja.

Člen 22. Vsakdo ima kot član družbe ob podpori države in mednarodnega sodelovanja ter v skladu z odredbami in gmotnimi sredstvi posamezne države pravico do socialne zaščite in do uresničenja gospodarskih, socialnih ter kulturnih pravic, ki so neizogibno potrebne njegovemu do-stojanstvu in za svobodni razvoj njegove osebnosti.

Člen 23. a) Vsakdo ima pravico do dela, do svobodne izbire dela, do pravičnih in zadovoljivih delovnih pogo-jev in do zavarovanja proti brezposelnosti.

b) Vsakdo brez razlike ima pravico do enake plače za enako delo.

c) Vsakdo, ki dela, ima pravico do pravičnega in zadovoljivega plačila, ki zagotavlja njemu in njegovi družini življenje, odgovarjajoče človeškemu dostojanstvu; to plačilo se mora, če je potrebno, dopolniti z vsemi drugimi sredstvi socialne zaščite.

d) Vsakdo ima pravico, da ustanovi v zvezi

z drugimi sindikate in da se v obrambo svojih koristi včlani v kateri koli sindikat.

Člen 24. Vsakdo ima pravico do počitka in razvedrila, zlasti do primerne omejitve službenih ur in do periodičnih plačanih počitnic.

Člen 25. Vsakdo ima pravico do take življenjske ravni, ki zagotavlja zdravje ter blagostanje njemu in njegovi družini, zlasti pa prehrano, oblačilo, stanovanje, zdravljenje in po-trebno socialno preskrbo; vsakdo ima pravico do zaščite v primeru brezposelnosti, bolezni, pohabljenosti, ovdove-losti, starosti in če kako drugače zgubi sredstva za preživ-ljanje zaradi okolištin, ki so neodvisne od njegove volje.

Člen 26. a) Vsakdo ima pravico do vzgoje. Vzgoja mora biti brezplačna, vsaj kar zadeva osnovnošolski in temeljni pouk. Osnovnošolski pouk je obvezen. Tehnični in strokovni pouk mora biti splošen; vstop v visoko šolo mora biti vsem enako mogoč na osnovi usposobljenosti.

b) Vzgoja mora biti usmerjena k popolnemu razvoju človeške osebnosti in k ojačenju spoštovanja člove-čanskih pravic ter osnovnih svoboščin. Vzgoja mora podpi-rati razumevanje, strpnost in prijateljstvo med vsemi na-rodni in med vsemi rasnimi ter verskimi skupinami, kakor tudi razvoj delovanja v Združenih narodih za ohranitev miru.

c) Starši imajo prvenstveno pravico pri izbiri vrste vzgoje za svoje otroke.

Člen 27. a) Vsakdo ima pravico, da se svobodno udeležu-je kulturnega življenja družbe, da uživa umetnost ter da je deležen znanstvenega napredka in dobrin, ki iz njega izhajajo.

b) Vsakdo ima pravico do zaščite moralnih in gmotnih koristi, ki izvirajo iz znanstvenih, književnih ali umetnostnih del, katera je ustvaril.

Člen 28. Vsakdo ima pravico do tega, da vlada na social-nem in mednarodnem področju tak red, da se v njem lahko uresničuje vse pravice in svoboščine, našteje v tej izjavi.

Člen 29. a) Vsak posameznik ima dolžnost do družbe, ker je edino v njej mogoč svoboden in poln razvoj njegove o-sebnosti.

b) Pri izvrševanju svojih pravic in uživanju svoboščin je vsakdo podvržen samo omejitvam, katere dolo-ča zakon z namenom, da se zajamči priznanje in spoštova-nje pravic in svoboščin drugih ljudi in da se zadosti pravič-nim zahtevam morale, javnega reda in splošnega blagosta-nja v demokratični družbi.

c) Te pravice in svoboščine se ne bodo v nobe-nem primeru mogle izvrševati proti ciljem in načelom Zdru-ženih narodov.

Člen 30. Nobena določba te izjave se ne sme razlagati ta-ko, kakor da daje kaki državi, skupini ali človeku katero si bo-di pravico, lotiti se kakršne koli dejavnosti ali storiti kakršno koli dejanje, ki bi merilo na uničenje pravic in svoboščin, nenavedenih v tej izjavi.

Vatikan in Slovenci zadnjih 35 let

Dogodki zadnjih nekaj mesecev v pogledu neodvisne ukrajinske katoliške Cerkve, ko v Vatikanu žrtvujejo važna moralna načela za celo dialoga sumljive vrednosti s Sovjetsko zvezo, namesto da bi intervenirali v prid ukrajinskih katoličanov, navdajajo tudi nas Slovence z grenkimi občutki in spomini, kako je bila vatikanska politika zadnjih 35 let tudi do nas, milo rečeno, ponesrečena in nam nenaklonjena. Poglejmo glavne napake, ki jih je deloma že dokazal dosednji razvoj dogodkov:

Med obema vojnama je bila naša manjšina v Italiji kruto zatirana tako na narodnem kot na cerkvenem področju. Vatikan se ni pri tem nikdar postavil fašistom po robu, kot bi se sicer mogel in moral. Dopustil je popolno potujčenje župnij v Benečiji in deloma na Primorskem. Fašistom na ljubo je pristal na odstavek - diplomatsko rečeno "upokojevit" ali "na lastno željo premestitev" - škofov na Primorskem, katere je potem postavil na kako nepomembno mesto, kjer niso mogli več delovati in se upirati fašističnemu nasilju.

Nobenega načelnega in važnega vatikanskega protesta ni bilo mogoče zaslediti proti ravnanju italijanskih oblasti v Ljubljanski pokrajini za časa okupacije. Ali res ni bilo mogoče protestirati proti streljanju talcev, požiganju vasi na Dolenjskem in Notranjskem ter proti koncentracijskim taboriščem na Rabu, v Gonarsku i drugod po Italiji? Hrana in stanovanjske prilike po teh taboriščih so bile take, da je bila umrljivost v njih celo večja od umrljivosti v najslabših nemških kampih. Ali res ni bilo mogoče povečati obroka hrane od 700 kalorij na dan na vsaj 1500 kalorij, kar bi bilo še vedno samo polovica tega, kar človek potrebuje za normalno življenje? Obisk kakega kardinala v teh taboriščih ni bil dovolj. Vatikanski odnos do fašistov je bil tak, da bi Vatikan lahko učinkovito interveniral, če bi hotel.

Vatikanovo vedenje napram škofu Rožmanu je bilo žaljivo za vse Slovence. Očitati so mu, da je zapustil svoje ovce. Pri papežu je bil sprejet na skrivaj, čeprav je imel vso pravico do časti in spoštovanja, ki ga izkazujejo cerkvenim dostojanstvenikom. In kako daleč je šla ta obzirnost do komunistov? Medtem ko je apostol Peter zapustil Rim pred preganjanjem, je bil škof Rožman spravljen v Celovec z zvijačo. Če bi se potem še prostovoljno vrnil, bi bil doma krivično obsojen vsaj na 17 let in bi s tem ustvaril za Vatikan enak problem, kot so ga morali reševati ob Stepinčevem, Midszentyjevem in Slipyjevem primeru. Vatikan bi se moral potem truditi deset ali več let, da bi dosegel njegovo izpustitev - za ceno kakih koncesij - in njegovo penzioniranje v Vatikanu. Vse to jim je bilo z Rožmanovim umikom prihranjeno. Zakaj ga je potem bilo treba grajati, češ da je zapustil svoje ovce, ko pa bi ga doma, ako ne drugače - z mamili prisilili, enako kot so Midszentyja, da bi priznal izmišljene zločine in po ve-

liki verjetnosti kompromitiral Vatikan. Enako tudi bode v oči dejstvo, da so recimo nadškofa Sedeja in škofa Fogarja (ki nazadnje niti Slovenec ni bil po rodu) proti vsem kanonskim predpisom odnosno na nek zvijačen način odpoklicali iz njihovih škofij, Rožmana pa, ki je pravilno čutil, da bi bila njegova prisotnost junija 1945 v Ljubljani Cerkvi in narodu lahko v škodo, obsojajo.

Pri pogajanjih s SFRJ in pri sprejemu Tita niso bile od strani Vatikana postavljene zahteve, ki bi morale biti postavljene že v prvi fazi normalizacije: vrnitev nujno potrebne lastnine ljubljanski in mariborski škofiji - semenišča odn. mala semenišča, cerkve v Domžalah, Srca Jezusovega v Ljubljani itd.

Primorska škofija še vedno ni uzakonjena, ampak je še vedno le upravni privesek tržaške. Zadnji čas je, da se temu anahronizmu napravi konec in da se beneške Slovence, v kolikor se jim noče dati slovenskega bogoslužja v celoti, priključi naši Primorski škofiji. Človek nehote pomisli, da Vatikan ni želel vztrajati pri vrnitvi semenišč in cerkva v Sloveniji, da mu ne bi bilo treba ustreči Jugoslaviji v pogledu Primorske škofije... Račun so seveda plačali slovenski katoličani.

V zadnjih desetletjih je prišlo v navado, da je vsak katoliški narod zastopan v kardinalskem kolegiju z vsaj enim kardinalom. To je sedaj postala že tradicija in posebna skrb je v tem oziru posvečena afriškim in azijskim narodom. Slovenci, kristjani že preko 12 stoletij, pa smo doslej bili počaščeni samo z enim kardinalom, z katerega je celo sporno, ali se je sploh čutil Slovenca. V Cerkvi je tudi postala tradicija, da se skuša dati, če le mogoče, vsakemu katoliškemu narodu svojega svetnika. Izgleda že kar patetično, kako se naša duhovščina trudi z Barago in Slomškom, pa vendar ne pride nikamor. Janezu XXIII. želim vso srečo, saj je bil veren, dober in blag možakar, čeprav politično malo naiven, toda občutek veselja ob njegovem dvigu na oltar, bo zelo pomešan z žalostjo, ako ne bo prišel pred njim na oltar vsaj eden naš - Slomšek ali Baraga.

Slovenci smo v preteklosti pokazali veliko vdanost katoliški Cerkvi, tudi s Petrovim novčičem nismo skoparili. Pokazali smo svojo vdanost Vatikanu kot centru vere. Toda Vatikan je vedno dal vedeti, da je tudi posvetna sila in v tem pogledu smo bili Slovenci doslej pošteno prikrajšani za tisto zaščito, ki bi jo smeli od njega pričakovati. Ne moremo se znebiti občutka, da je Vatikan v zadnjih desetletjih preveč zastopal odnosno popuščal pred italijanskimi nacionalističnimi cilji. Po božjem zakonu je ukazano ščititi narodne interese tudi v Cerkvi - toda na slovenskem narodnem ozemlju ni imela slovenska Cerkev v tem pogledu nobene posebne zaslonbe v Vatikanu. Problem je sedaj sicer manjši, ker živi zunaj matične domovine manj našega naroda, toda prav zato pričakujemo, da bo Vatikan pokazal vsaj sedaj nekaj dobre volje v pogledu nakazanih problemov.

Ali pa bo imel morda končno le prav tisti slovenski starokatolik, ki se je požvižgal na Vatikan in njegove interese in priporočil Slovencem - na Koroškem, Primorskem, in v domovini - naj vstopijo v Staro-katoliško Cerkev, češ da bo samo tako Vatikan razumel in spremenil svojo politiko.

'Slovenci, kje je vaša politika?'

V novembarski številki smo objavili kratko poročilo o Odrptem pismu Slovenske Levice v Trstu in poudarili, da se nam zdi tak način političnega delovanja zdrav in demo kratičen, ker rojakom-volilcem na odprt način predoči politične probleme. Kljub dolžini pismo danes objavljamo, saj odkriva mnoge probleme v novi luči in pravočasno opozarja rojake, da je nekaj treba ukreniti. Ur.

ODPRTO PISMO SLOVENCEM

Prerekle dni se je sestel izvršni odbor Slovenske levice in razpravljaj o dogodkih, ki so zadnje čase vznemirili slovensko javnost.

V prvi vrsti je odbor SL obravnaval vprašanje sprejema slovenskih predstavnikov pri ministrskem predsedniku Colombu (medtem so bili Slovenci sprejeti, op. ur.) Odbor SL sodi, da je odlašanje sprejema za Slovence žaljivo; res je, da je min. predsednik obremenjen z delom, toda bi moral vsekakor v tako dolgem razdobju (3. decembra bo eno leto) najti čas; da bi se pogovoril z našimi predstavniki, saj gre za ustvarjanje pogojev dobrega sosedsstva in prijateljskega sožitja na tem obmejnem področju. Kajti če ima in tešes slovenska narodna skupnost v Italijanski republiki, da zaživi normalno in sproščeno življenje kot zaščitená skupnost, ima prav tako država interes, da odpravi nezadovoljstvo in uredi vse, kar kvari razpoloženje slovenskega prebivalstva v deželi. Kakor je že pred časom sporočil podpisnikom spomenice, je odbor SL mnenja, da bi se slovenski svetovalci, ki sodelujejo s strankami ali v strankah levega centra, morali sporazumeti za odločen korak in celo za odpoved sodelovanja, dokler se predsednik vlade, ki je vlada levega centra, ne odloči, da slovenske predstavnike ne samo sprejme, temveč resno vzame v pretres njih zahteve.

Izvršni odbor SL je prav tako mnenja, da ob popisovanju prebivalstva ne bi prišlo do nesprejemljivega ravnanja s slovenskimi ljudmi, ko bi slovenski predstavniki, ki so v italijanskih strankah, ali sodelujejo z njimi, pravočasno zahtevali od sredinsko levičarske vlade dvojezične popisne pole, kakršne je imel Južni Tirol. Tako bi vsi prebivalci dobili dvojezično polo, Slovincem pa ne bi bilo potrebno, da bi izrecno spraševali, naj jim dajo slovensko.

V danem primeru, ko so oblasti Slovincem oporekale veljavo slovenskih pol, so bile izjave slovenskih predstavnikov, ki sodelujejo s sredinsko levičarskimi strankami, ali so celo njihovi člani, zelo lepe. A take izjave v resnici malo ali nič ne koristijo, če omenjeni slovenski predstavniki ne odpovedo svojega sodelovanja z vladnimi strankami, temveč sedijo v raznih občinskih, pokrajinskih in deželnih odborih, kakor da je vse v redu in prav. Neka izjava, ki jo objavi slovenski časnik, lahko samo zadosti tradicionalni zahtevi po pravičnosti do slovenskega prebivalstva, vladnih strank pa prav gotovo ne prisili, da bi svojo dolžnost izpolnile.

Izvršni odbor SL z zadovoljstvom opaža, da se Slovenci zmerom bolj zavedajo pravic, ki bi jih kot državljani in Evropejci morali imeti, še posebno pa odbor SL želi poudariti zgled moškega ponosa, ki so ga prebivalstvu dali župani slovenskih občin.

Izvršni odbor SL je nadalje ugotovil številne stike tukajšnjih slovenskih in italijanskih predstavnikov z odgovornimi organi v matični domovini, v republiki Sloveniji. Tako znamenja dobrih odnosov je vsekakor treba pozdraviti. Pri tem pa je odbor SL mnenja, da je neko razločno protislovje med zelo tesnimi odnosi predstavnikov raznih italijanskih vladnih strank s političnimi forumi v Sloveniji - in dejansko brezbriznostjo italijanskih vladnih strank do bist-

venih vprašanj slovenske narodne skupnosti v Italijanski republiki. Odbor SL meni tudi, da smo že prešli pripravljajno dobo, v kateri so bili do neke mere razumljivi deklarativni prijem, in da je že zdavnaj dozorel čas, ko bi morali preiti k uresničitvi lepih načel. Od prijaznih besed, ki jih deželni in drugi predstavniki vladnih strank izrečejo v Ljubljani, tukajšnji slovenski prebivalci praktično nimamo nič, če ne pride do spremembe pri rismkih centralnih organih. Tudi matična država bi morala ta dejstva upoštevati, da ne bi take prakse podpirala.

V zvezi s tem bi lahko rekli, da gre za nekako dvojno igro, ko deželni predstavnik vladne stranke obljublja podporo našim zahtevam, a se obenem umika, češ da ne more nič ob premoči rimskega birokratskega aparata. Zato se naši ljudje ponovno sprašujejo, kakšen smisel ima sodelovati z neko vladno stranko ali biti celo njen član, če so njeni tukajšnji predstavniki brez moči, ko gre za slovenske zahteve. Mogoče je tako sodelovanje smiselno za osebn o kariero nekega človeka, toda slovenska narodna skupnost pošilja svoje izvoljene v občinski, pokrajinski in deželni svet zato, da se bodo potegovali za blagor vseh, ne samo za svoj lastni interes.

Predvsem gre za slovenske predstavnike v italijanski socialistični stranki, ki so nekoč obetali velik razmah svojega delovanja med slovenskim prebivalstvom in zatrjevali, kako važen bo njihov vpliv v socialistični stranki sami. Ob zadnjem ljudskem štetju smo bili Slovenci priče, kako majhen je ta vpliv in kako ne seže dlje od izjav, ki jih je obljubljal slovenski tisk. Docela jasno je, da bi socialistična stranka kot vladna stranka lahko odločilno vplivala na potek ljudskega štetja. Prav tako bi lahko socialistična stranka veliko pripomogla pri odločitvi, da bi se mogli izjaviti o svoji narodni pripadnosti Slovenci na Goriškem in na Beneškem. Seveda bi socialistična stranka to morala hoteti, ves razvoj zadnjih let pa kaže, da odločne volje v tem smislu nima.

Seveda bi tudi predstavniki Slovenske Skupnosti, ki sodelujejo s sredinsko levičarskimi strankami v raznih svetih, odgrali zelo važno vlogo pri reševanju naših vprašanj, ko bi znali svoje sodelovanje pretrgati v primeru neprimerne ravnanja s Slovenci, kar pa se ni zgodilo ne pri ljudskem štetju ne še poprej pri prosjačenju za sprejem pri ministrskem predsedniku. Videti je, da se predstavniki Slovenske skupnosti tesno držijo nekih obrobni sporazumov, ne znajo pa zavzeti odločnega stališča, ko gre za izredno važna vprašanja.

Izvršni odbor SL misli, da bi bilo dobro, če bi slovenski predstavniki, ki sodelujejo z vladnimi strankami, pomislili na potek zadnjih volitev na Koroškem. Ker jih je Ljudska stranka razočarala in ker socialisti z njimi meštarijo, se je nenavadno število koroških Slovincov - tudi katoličanov - odločilo, da dā svoj glas avstrijskim komunistom. S tem so dokazali samo to, kar SL trdi od svojega nastanka, da je sodelovanje s strankami, ki so na vladi ali so drugače zelo vplivne škodljivo, če imajo od takega sodelovanja Slovenci samo obljube.

Izvršni odbor SL je z odobravanjem ugotovil, da je pri zadnjem ljudskem štetju slovenski tisk prisluhnul težnjam prebivalstva. Hkrati pa odbor SL obžaluje, da je naš tisk iskal krivca za nedopustno ravnanje enkrat v trgovinski zbornici, drugič pri INSTAT, tretjič pri vladnem komisarju, četrtič na občini, noben list pa ni jano in razločno podčrtal, da so vsi ti organi odvisni od vlade, ki je vlada levega centra.

Izvršni odbor SL meni, da taka praksa naših tednikov slovenskemu življu samo škodi, prav tako mu nič ni v korist balansiranje 'Primorskega dnevnika', ki je previden zaradi simpatij do socialistične stranke. Informativna politika našega časopisja mora biti osnovana predvsem na spoštovanju pravic naših ljudi, vsako kompromisarstvo je škodljivo in v daljši perspektivi pogubno.

Z ozirom na vse, kar je zgoraj ugotovil, je izvršni odbor SL prepričan, da mora slovenska narodna skupnost kot celota pregledati svoje pozicije. Ne gre samo za to, da ministrski predsednik sprejme naše predstavnike, temveč za dokončno in popolno ure-ditev našega položaja. Zato je potrebno, da se naša narodna skupnost organizira kot osebek, da ima zato organ, kateri naj usmerja

(Zaključek na str. 4.)

KULTURA IN OMIKA

POZABITI SLOVENSKO

"V naše roke je prišlo pismo naslednje vsebine:

'V Nemčiji, Zvezni, da se razumemo, smo drugo leto. Z možem sva prišla delat, ker doma nisva našla službe. S sabo sva vzela tudi osemletnega sina, in zavoljo njega vam tudi pišem. Fant mora hoditi v šolo, nemško seveda, in z možem sva znenada ugotovila, da se doma že ni več pripravljen pogovarjati v slovenskem jeziku. To naju je vznemirilo, zakaj konec koncev smo le Slovenci in se nameravamo čez kako leto vrniti v domovino. Spoznala sva tudi, da otroku doma nisva posvečala zadosti skrbi, a kako bi jo lahko? Delava po ves dan, ker si hočeva čimprej nabrati potreben prihranek, otrok pa je v tem času najprej v šoli, potem pa ga do večera prevzame naša sosedka, Nemka. Zvečer spregovorimo besedo ali dve v slovenščini, gremo spat, naslednji dan pa je tako kot prejšnji. Sprašujem vas, ali res ni mogoče ponuditi nobene pomoči iz matične domovine, ali ni mogoče storiti ničesar, da bi naši otroci vendarle ohranili zveze s svojim materinim jezikom?"

Ob tem pismu, ki opisuje morda redek primer, smo se vendarle zamislili. Na vprašanje, koliko otrok je v tujini z našimi zdomci, nam ni nihče vedel odgovoriti, lahko pa smo zvedeli za primere, ki zgovorno pričajo, kako malo mislimo o naši mladini v tujini in kako malo smo storili zanjo," piše TEDENSKA TRIBUNA.

STUTT GART je prvo mesto v tujini, kjer so uvedli slovenski dopolnilni pouk. Udeležuje se ga 40 slovenskih otrok od približno 80, kolikor jih je menda v mestu. Nekateri doslej še sploh niso hodili v slovensko šolo. V deželi Baden-Wuerttemberg je kakih 400 slovenskih šolskih obveznikov. Zaenkrat imajo samo enega učitelja v Stuttgartu, toda pričakujejo, da bodo v prihodnjih mesecih prišli še štirje, ki bodo imeli dopolnilni pouk v Ravensburgu, Urachu in dveh drugih mestih.

NA DOLENJSKEM imajo težave z zaposlitvijo učiteljev na osnovnih šolah. Šolske oblasti so izdale okoli 33 milijonov dinarjev za dve novi osnovni šoli v Novem mestu in eno v Škocjanu, ne morejo pa dobiti učiteljev, čeprav so se v zadnjih letih dohodki takozvanih 'prosvetnih delavcev' izenačili z osebnimi dohodki delavcev v gospodarstvu, ali pa so se jim vsaj približali. Zlasti primanjkuje učiteljev za matematiko, jezike, telesno vzgojo in glasbo.

SREDI NOVEMBRA so slovenski zdomci v Stuttgartu ustanovili kulturno umetniško društvo Triglav. Namen tega društva je med drugim "gojiti in oživljati kulturno dejavnost na podlagi ljudske in tvorne umetnosti".

OBLETNICE

Sedemdeset let je dočakal pedagog dr. Stanko Gogala, bivši dekan filozofske fakultete ljubljanske univerze. 60 let pa je pričakal pesnik in prevajalec Severin Šali.

KNJIGE

Cankarjeva založba je pred kratkim priredila tiškovno konferenco o pripravah za izdajo Slovenskega priročnega leksikona, ki bo prirejen po znanem Volksbrockhausu, katerega nemška založba Brockhaus vsako leto dopolnjuje z novimi podatki in gesli.

Založba Otto Mueller iz Salzburga je izdala Novo slovensko liriko v nemškem prevodu. Izbor predstavlja 22 avtorjev, časovno pa zajema pisce od Toneta Seliškarja do Andreja Brvarja.

Založba Mladinska knjiga je v zbirki faksimilov v zadnjem času izdala Trubarjev katekizem iz leta 1551 ter Pisma moderne. Slednja obsega 42 doslej znanih ohranjenih faksimiliranih dopisov, ki so si jih med leti 1896 do 1901 izmenjali Kette, Cankar, Župančič in Murn. Naslov zbirke je Monumenta Litterarum Slovenicarum.

OTROŠKA TELEVIZIJA

Na letošnjem tokijskem festivalu otroških televizij- skih oddaj je bila odlikovana glasbena pravljica iz serije Čarobna noč v prodajalni instrumentov, katero je za ljubljansko televizijo režirala Majna Sevnikova.

SPECTATOR

- V stalnem boju z inflacijo je zvezni izvršni svet na seji 25. in 26. novembra sklenil, da za tri mesece zamrzne cene vsega blaga in storitev.
- Jugoslavija je bila 23. novembra izvoljena za nestalnega člana Varnostnega sveta Združenih narodov.
- Republiška konferenca Socialistične zveze Slovenije je 24. novembra vnovič izvolila za predsednika Janeza Vipotnika, za podpredsednika Viktorja Avblja, Vlada Breznika in Tino Tomlje, za sekretarja pa Boža Kovača.
- Spomladanski popis prebivalstva je pokazal, da je od 20.335.000 Jugoslovancev le še 36 % živelo od poljedelstva, kar je presenetilo opazovalce. V Sloveniji živi od kmetijstva samo 18 % prebivalstva. Odraž zmanjšane- ga kmečkega prebivalstva je velika selitev z dežele v mesta. Zadnja leta se je preselilo kar 41.6 % vseh prebivalcev.
- Spet bodo spremenili vodstvo Zveze komunistov: Na seji predsedstva ZKJ 20. decembra je govoril Veljko Vlahović in odkril, da so že na 17. seji sklenili reorganizacijo predsedstva in izvršnega biroja ZKJ. Namesto 15 članov naj bi izvršni biro imel le 8 članov, in ta biro bi le izvrševal sklepe Predsedstva. 28. decembra so o tem znova govorili in končni predlog naj bi sprejela konferenca ZKJ, ki je napovedana za 25/26. januar. Konferenca je najvišje partijsko telo med dvema kongresoma.
- V turističnem prometu v Jugoslaviji je bilo od januarja do konca septembra letos 50.2 milijona nočitev, kar je 13 % več kot v isti dobi lani. V letoviščih se je mudilo 10,7 milijona turistov, od teh 4,7 milijona tujih. Turizem je prinesel \$250,7 milijona deviz (26 % več kot lani). Najhitreje se je turizem letos razvijal v Črni gori, kjer se je povečal za 27%.

DOGODKI NA HRVAŠKEM SO SE NOVEMBRA ZAČELI odvijati vse hitreje. Proti koncu meseca so stavkali študentje zagrebškega vseučilišča, nakar je zagrmel Tito na seji predsedstva ZKJ in sprožil plaz, ki je odnesel ne samo hrvaške partijske voditelje Savko Dabčević-Kučar, Mika Tripala in Pera Pirkerja, ampak tudi vodstvo hrvaške vlade, delno vodstvo sabora in veliko število nižjih oblastvenih in partijskih funkcionarjev - pa naj gre potem že za njihove prsotovoljni, 'prostovoljni' ali prisiljeni odstop. Mnogo študentskih voditeljev je bilo aretiranih in Tito je zagrozil, da bo uporabil vojsko, da bo naredila red na Hrvaškem.

Po dolgem slovenskem molku je zaskrbljenost glede Hrvaške izrazil Vlado Jarc v uvodniku DELA 4. novembra, kjer pravi, da "nacionalistični ali celo separatistični pojavi, ki nastajajo še po brionski seji ZKJ, vzbujajo hudo skrb tudi drugod," ne samo pri tish, ki govorijo, da je preveč demokracije in da je treba narediti red s trdo roko. Nemir vzbujajo npr. dogodki na zagrebški univerzi, kjer so študenti na filozofski fakulteti zavrnili osnutek dopolnil k ustavi Hrvatske in je prorektor univerze, študent Ivan Zvonimir Čičak dejal, da je bilo 25 let Hrvatske v SFR Jugoslaviji doba mračnija. Dražen Budiša, predsednik zveze študentov Zagreba, je rekel, da so sestavljali dopolnil skupina, ki svojo lastne interese prikazuje kot interese hrvatskega naroda. Dr. Hrvoje Soskić pa je bil za to, naj se SR Hrvatska včlani v Združene narode in naj ustanovi narodno banko ter njenega guvernerja pošlje po kredite v Washington. Da ne bo nesporazuma, Jarc zapiše, da so v SR Hrvatski "povsem neodvornostno obsodili vsakršne pojavne oblike nacionalizma in unitarizma", toda drugod se poraja občutek, da to ni dovolj. "Res je, da so mnogi zunaj SR Hrvatske poistovetili z nacionalističnimi tudi takšne težnje, ki ne predstavljajo ničesar drugega kot pogumno iskanje novih poti k utrjevanju hrvaške državnosti v okviru naše skupne SFR Jugoslavije. Res pa obstaja v javnosti tudi občutek, da so se v SR Hrvatski skušali braniti pred vsakršnimi očitki tudi takrat, kadar so bili posamični pojavi predstavljeni jugoslovanski javnosti kot izrazito nacionalistični. Niti najmanj ne dvomimo," piše Jarc, ki je urednik za notranjo politiko in gospodarstvo, "da so v SR Hrvatski odločni do kraja pomesti s takimi pojavi. ... Ti pojavi pa nas skrbijo - zaradi nas in zaradi vse Jugoslavije."

Na sestanku v zagrebškem študentskem domu 'Stjepan Radić' 20. novembra se je Vladimir Veselica obregnil ob DELO zaradi omenjenega članka in zaskrbljenosti za jugoslovanske zadeve. Vprašal je, koliko pripadnikov drugih narodov in narodnosti, ki živijo v Sloveniji, ima politične in družbene funkcije, če Slovencem res gre toliko za jugoslovanske zadeve. Zdelo se mu je tudi potrebno, da bi se Slovenci pozanimali, koliko proizvodov iz drugih republik se dobi v slovenskih trgovinah in da bi to majhno število primerjali z velikim številom slovenskih proizvodov na prodaj v drugih republikah.

MIKA TRIPALO, 45-letni član predsedstva SFRJ in

član izvršnega biroja predsedstva ZKJ - eden od treh s tema najvišjima političnima funkcijama v državi - je 1. mel 3. novembra uvodno predavanje na pravni fakulteti zagrebškega vseučilišča, kjer je postal višji predavatelj na katedri za ustavno pravo in socialistični sistem socialistične Jugoslavije. DELO je pripomnilo, da "ni več politični politik, kar ne pomeni, da se je poslovil od političnega odra. Dobil je novo delovno knjižico in tri nove ti-sočake plače."

ŠTUDENTSKA STAVKA

Zveza študentov Zagreba je 22. novembra sklenila, da bo ustavila pouk na vseučilišču, kot je poročal naš domovinski sodelavec v KT 389. Predlog o stavki je padel na razpravi o dopolnilih k ustavi LR Hrvatske, katerim Zveza študentov že dolgo nasprotuje, češ da premalo izražajo hrvaško državnost in suverenost hrvaškega naroda. Študentje so zahtevali, da zveza reši devizni režim tako, da bodo devize pripadale tistim, ki jih zaslužijo. S turizmom in izvozom pridobi Hrvatska večino jugoslovanskih deviz in zato zahteva, da bi od teh deviz tudi sama imela korist. Kljub ustavnim spremembam, ki so nakazale razvoj v zaželeni smeri, republike nikakor ne morejo doseči sporazuma o spremembi starega deviznega režima, kar na Hrvaškem vzbuja nezadovoljstvo.

V imenu Zveze študentov Hrvatske je naslednjega dne razglasil stavko predsednik zveze Ante Paradžik, ki je dejal, da je to "najresnejši in najbolj vesel trenutek v njegovem življenju". Plenum zveze je podprl pobudo zagrebških študentov, naj bi bojkotirali pouk, dokler se ne bi spremenil devizni režim. Sklenili so, da bo skupna seja predsedstva zveze študentov Zagreba in Hrvatske 3. decembra, ko bodo odločili, ali naj se stavka nadaljuje.

23. novembra je večina zagrebških fakultet začela s stavko. Študentje so pred zgradbe postavili straže, preprečili nekaj izpitov, sicer pa zborovali in razpravljali. Število fakultet, višjih in visokih šol v Zagrebu, na katerih so ustavili pouk, se je 24. novembra povečalo na 32. Stavko so podpirali profesorji in predavatelji, univerzitetni odbor Zveze komunistov pa jo ni odobral. Mika Tripalo, član izvršnega biroja predsedstva ZKJ, je 25. novembra v govoru v tekstilnem kombinatu v Zagrebu dejal, da ne sprejema študentskih metod, ker naprednemu hrvatskemu vodstvu povzročajo škodo. Stavka se je mirno nadaljevala. Študentski vodje so opozarjali, da ne bi policiji dali povoda za nasilje: kajti "že vemo, v čigavih rokah je milica". Ivan Zvonimir Čičak, od študentov izvoljeni prorektor, je med "napredne" hrvatske voditelje štel Savko Dabčević-Kučar, Mika Tripala in Ivana Šibla, med nenapredne pa Dušana Dragosavca.

Nedelja 28. novembra in dva dneva državnega praznika, 29. in 30. novembra, so pomenili le navidezno zatišje. Savka Dabčević-Kučar je 28. novembra izjavila v dolgem razgovoru v zagrebški radio-televiziji, da študentje sicer dobro mislijo, a da pritisk, ki ga izvajajo, ni koristen. Univerzitetni aktiv ZK je že 27. novembra odločil, naj s stavko prenehajo prvi dan po praznikih, 1. decembra. Nadaljevanje stavke naj ne bi bilo spojlivo s članstvom v ZK. Stavka je tudi Titu spridila praznike; 30. novembra se je dolgih 20 ur

pogovarjal in prepiral s hrvaškimi političnimi voditelji. Toda stavke ni bilo konec. Študentski voditelji so 1. decembra trimasto ponovili, da se stavka nadaljuje do 3. decembra, ko bodo o stvari ponovno razpravljali. Kljub pozivu dekanov in nekaterih študentskih odborov, na zagrebški univerzi še ni bilo rednega pouka. Šele 3. decembra se je sestalo študentsko vodstvo kot napovedano in sklenilo, da "preneha s prekinitvijo pouka".

Študentski voditelji, ki so za deset dni uspešno zaprli zagrebško vseučilišče, so bili s stavko zadovoljni, čeprav se jim delavci niso pridružili, kot so morda upali. Mitingi na dveh zagrebških podjetjih, ki naj bi po partijskih navodilih obsodili študentsko akcijo, so se končali z izražanjem podpore za študentsko zahtevo, naj se devizni režim spremeni. Drugod so poslušno grajali študentsko metodo, a nikjer niso obsodili same zahteve.

Študentska stavka je bila glavni predmet razprave na seji predsedstva ZKJ, ki se je 1. in 2. decembra sestalo v Karadjordjevem, Titovem lovskem posestvu v Vojvodini. Razpravljali so za zaprtimi vrati. Po seji so objavili le skopo sporočilo in Titov uvodni in zaključni govor, ki kaže, da je ostro ozmerjal hrvatsko vodstvo. Izrazil je nezadovoljstvo z delom izvršnega komiteja ZK Hrvatske, omenil, da se večina ne strinja z izvajanjem linije ter pribil, da mora hrvatski centralni komite napraviti red. Kardelj ga je nato prepričal, da ni dobro siliti v centralni komite; red naj napravijo v partijskih organizacijah. Tito je v študentski stavki videl zaroto s podporo od zunaj; končni namen naj bi bila splošna stavka. Hrvatsko vodstvo je dopustilo, da se zarota razvija pred njihovimi očmi in jo ne preprečilo, čeprav je o njej lahko bralo v časopisih. Za to nebrižnost je Tito krivil Zvezo komunistov na sploh, ker je postala preveč liberalna in idejno preohlapna.

(Podrobneje o seji predsedstva ZKJ nameravam pisati prihodnjič.)

PREPOVED LISTA

Ljubljanski okrožni javni tožilec je 3. novembra izrekel začasno prepoved razširjanja in razmnoževanja študentskega lista TRIBUNA od 25. oktobra, češ da članek Pavla Kristana "Cenjeni predsednik SFRJ Josip Broz Tito" žali čast in dobro ime predsednika republike. Članek je odprto pismo na Tita zaradi prisotnosti na slavu perzijskega cesarstva v Persepolisu. Očita mu, da je s svojim obiskom nenačelno podprl nedemokratski režim v Iranu in tako prekršil načela in program Zveze komunistov. Sodišče je prepoved TRIBUNE potrdilo, kot smo zadnjič poročali.

Beograjski list STUDENT, ki naj bi izšel 20. novembra, je iz prepovedane TRIBUNE ponatisnil odprto pismo Titu in beograjski tožilec ga je zaradi tega prepovedal. Na razpravi pred beograjskim okrožnim sodiščem je branilec trdil, da to ni isti članek, zaradi katerega je bila prepovedana TRIBUNA. Toda sodišče je 24. novembra sprejelo sklep o trajni prepovedi te številke STUDENTA. Zavrnilo je oceno tožilstva, da omenjeni članek žali čast predsednika republike, pač pa je navedlo, da "lahko povzroči vznemirjenje občanov". Poudarilo je, da beograjski študentje niso pove-

li Kristanovega članka, temveč drugo pismo Titu, o katerem ljubljansko sodišče ni razpravljalo.

MIRNE DEMONSTRACIJE

Pred Kidričevim spomenikom na Prešernovi cesti v Ljubljani se je 24. novembra okrog enajstih dopoldne zbralo kakih 400 študentov ekonomije in medicine in protestiralo proti slabim predavalnicam. Govornik z ekonomske fakultete je dejal, da pride pet študentov na en sedež in 50 študentov na enega profesorja. Tudi predstavnika medicinske fakultete in mariborske visoke ekonomsko-komercialne šole sta postregla s podobnimi podatki. Študentje so zahtevali gradnjo novih poslopij. Mirno so krenili mimo skupščine in skozi center mesta. Demonstracija je potekla brez kakih izgrediv.

ŠTUDENSKI PROTEST

Ob obisku iranskega ministrskega predsednika Hoveide, ki se je mudil v Jugoslaviji od 24. novembra do 28. novembra, so ljubljanski študentje spet protestirali, češ da jugoslovanska zunanja politika ni dovolj načelna.

KONFERENCA ZK SLOVENIJE

Tretja seja konference Zveze komunistov Slovenije se je pričela 17. novembra v Ljubljani in je trajala tri dni, en dan dlje kot je bilo predvideno. Osrednja točka dnevnega reda je bila "Zveza komunistov in socialno razlikovanje v naši družbi", o čemer je govoril Vinko Hafner. Toda poročilo Vlada Janžiča o delu centralnega komiteja od zadnje seje konference je vzbudilo nasprotujoča si mnenja. Janžič ni povedal nič posebnega glede druge faze ustavnih sprememb, ki naj razširijo materialno osnovo združenega dela, zagotove prevladujočo vlogo združenega dela v političnem sistemu in razvijajo enakopravnost narodov in narodnosti Jugoslavije. ZKS se bo prizadevala za nadaljevanje reforme federacije v duhu sprejetih načel. Potrjeno slovensko pot je ubral Janžič tudi glede gospodarske stabilizacije, ki je "osrednje vprašanje sedanjega časa pa tudi nadaljnjega družbenoekonomskega razvoja, saj nestabilnost povzroča, da so za delovne organizacije in drubeno-politične skupnosti pomembnejši trenutni interesi in kratkoročni računi od dolgoročnih interesov." ZKS se ne more več zadovoljiti z "utrujajočim ugotavljanjem" splošnih vzrokov gospodarske nestabilnosti, ampak hoče ugotoviti resnične vzroke, identificirati povzročitelje, ugotoviti odgovornost, popraviti gospodarski sistem in zaostriti odgovornost ustreznih organov republik za uresničevanje splošnih političnih stališč.

Enako je Janžič potrdil konservativno stališče ZKS glede osamosvajanja republiških organizacij ZK. Predsedstvo ZKJ naj bi razpravljalo in dosegalo soglasje o najpomembnejših idejnopoličnih vprašanjih. Slovenski komunisti "ostro nasprotujemo težnjam, ki so se ponekod začele kazati v delovanju ZKJ, kot da gre v Jugoslaviji za več političnih platform, torej za več partij, vodstvo pa naj bi samo usklajevalo te politične platforme, ali bolje rečeno, jih samo registriralo brez večjega neposrednejšega vpliva na enotno usmeritev politike ZKJ." Te težnje so se kazale

tudi v odlaganju reševanja žgočih problemov in kopičenju negativnih pojavov. "Temu so navadno sledile tako imenovane dramatične seje predsedstva ali drugih organov ZKJ. V takih razmerah je prihajalo tudi do tega, da so nekateri funkcionarji v organih ZKJ ravnali predvsem kot republiški funkcionarji, ki so se čutili odgovorne le republiškimi organizacijam, premalo pa kot funkcionarji ZKJ... Zato ni odveč, če ponovno poudarimo, da samostojnost republiških organizacij ZK vključuje tudi njihovo odgovornost za politiko ZKJ kot celote."

Janžič je govoril točno dva tedna pred novo "dramatično sejo" predsedstva ZKJ, kot sem poročal prej. "Upreti se moramo," je dejal, "seveda tudi slehernemu sovizmu, vsem težnjam nacionalizma, ki se izražajo v hegemonističnih in unitarističnih ter centralističnih tendencah, kakor tudi tistim oblikam nacionalizma, ki se izražajo v separatističnih in nacionalno nasternih oblikah in pojavih... Ne more nam biti vseeno, če se postavljajo namišljene pregrade med ljudmi različnih narodnosti, pa čeprav se s takšnimi pojavi in metodami ne srečujemo pri nas v Sloveniji. Teh pojavov ne smemo potencirati, vendar pa tudi ne sme mo pred njimi zatiskati oči, saj škodujejo ne samo tistim, ki se z njimi srečujejo, temveč sleherni republiki in slehernemu narodu, ki živi v jugoslovanski skupnosti držav in narodov."

Janžič se je dotaknil tudi afere 25 poslancev: "Različnost pogledov o vlogi družbenopolitičnih organizacij v našem sistemu se je izrazila tudi pri obravnavi politične aktivnosti, povezane z akcijo nekaterih poslancev okoli kandidiranja in volitev članov predsedstva SFRJ. Sekretariat in CK ZKS sta, kot je znano, ocenila vzroke in posledice ter aktivnost, ki se je razvila z zvezi z navedeno akcijo. Akcijo sta ocenila kot politično nesprejemljivo, prav zato ker ni bila v skladu s sprejetimi stališči delovanja komunistov v SZDL, ker ni krepila vloge Socialistične zveze delovnega ljudstva v političnem sistemu. Delovanje komunistov, ki so vodili akcijo, pa je bilo tudi - mimogrede rečeno - v nasprotju s sprejetimi sklepi CK ZKS o aktivnosti komunistov pri volitvah. Pri tem pa poudarjam, da se ta ocena glede političnega bistva akcije razlikuje od ocene univerzitetnega komiteja oziroma konference ZK na univerzi, o čemer je le-ta tudi posebej obvestila republiško konferenco. To je samo eden od konkretnih primerov, ki kaže, kako lahko pride do neljubih zapletov, če se v praksi zaobide v korist nekih skritih interesov obstoječe politične organizacije in če se ne razume bistva njihove vloge v samoupravnem sistemu," je dejal Janžič.

Pri tem pa je dregnil v nezaceljeno rano. Božidar Debenjak je v debati opozoril na stališča komunistov na univerzi, da je bila odgovornost komunistov v SZDL za resne napake v vodenju kandidacijskega postopka ocenjena mnogo blažje kot pa odgovornost komunistov v poslanski akciji. Univerzitetna konferenca je poudarila, da bi morala biti odgovornost komunistov na vodstvenih funkcijah "realizirana še ostreje kot pri drugih". Zdenko Roter je dejal, da je stil poročila preveč samovšečen in samohvalen. Po njegovem mnenju ni mogoče načelno sprejeti stališča, da je vsaka kritika vodilnih organov že poskus njihovega diskreditira-

nja. Drugo vprašanje je, zakaj se začenja z etiketiranjem, brž ko nekdo misli malo drugače. "Celo v uvodni besedi je bilo rečeno, da gre za delo 'v korist nekih skritih interesov'. Kdo so ti skriti interesi? Kdo so te temne sile?" O tem bi se po Roterjevem mnenju bilo treba odkrito pogovoriti. Tudi Matevž Krivic in Miloš Mikelc sta kritizirala sekretariat in centralni komite zaradi stališča o poslanski akciji.

V uvodnem govoru o socialnem razlikovanju je Vinko Hafner dejal, da je to razlikovanje že tolikšno, da začenja ogroziti socialistični razvoj. "Znano je, da se kot dokaz pretiranega povečevanja socialnih razlik in nepravilnega bogatenja najčesteje omenja gradnja vikend hiš, ne normalno hitro povečevanje števila osebnih avtomobilov ter njihov razmeroma visok standard ter podobno. Gre skratka za razne oblike razkošja oziroma neracionalno potrošnjo, ki... kričeče opozarja ljudi na razmeroma veliko blagostanje premožnejših družbenih plasti." Skrbelo ga je predvsem dvoje: "prvič, od kod takšna potrošna usmeritev in takšna ihta po pridobitvi kakršnegakoli premoženja, ki se čedalje bolj loteva tudi komunistov, in drugič, kam in kako usmeriti 'presežke' osebnih dohodkov" zlasti pri višjih dohodkovnih kategorijah. Zavzel se je večje obdavčevanje vseh dohodkov, a odklonil zmanjševanje dohodkovnih razponov oziroma zmanjševanje celotne osebne potrošnje. Kot tretjo je omenil možnost "usmerjanja teh 'presežkov' v varčevanje ali pa v neposredno vlaganje v razvoj posameznih delovnih organizacij oziroma v širše družbene projekte z razpisom posojil, izdajo obveznic itd."

Kardelj ima besedo...

Med kakimi 40 govorniki v razpravi se je oglasil tudi Edvard Kardelj, ki je ugotovil, da je prave vzroke razlikovanja težko ugotoviti. Med njimi so družbena delitev dela na sedanji stopnji razvoja proizvodjalnih sil in tržni karakter gospodarstva. A tisti, ki bi si delal utvare, da je mogoče odpraviti osebno delo, nasprotja med fizičnim in umskim delom ter sistem oblasti in avtoritativnih funkcij, bi bil ali anarhist ali bedak. Treba se je osredotočiti na zdravljenje posledic. Kardelj je opozoril tudi "na ideje o tako imenovanem delavskem delničarstvu ali narodnem kapitalizmu," ki nimajo dosti zagovornikov in so propadle celo v kapitalističnem sistemu. "Če bi uvedli privatno-lastniško delničarstvo, bi s tem spet izkoriščali tuje delo, vrh tega pa bi v takem sistemu uvajali trajno pravico na eksploatacijo tujega dela," je rekel Kardelj.

DELNICE ALI NE

Stane Kavčič, predsednik slovenske vlade, je v govoru, ki je bil objavljen v DELU 20. novembra, zagovarjal uvedbo delnic. "Po mojem globokem prepričanju," je dejal, "bi morali priti do nekakšnih delniških akcij. Kajti obstojata samo dve možnosti: ali vse sproti potrošiti ali pa naložiti v proizvodnjo. Če ni druge možnosti - kot nekakšen delničar... Zame je tu perspektiva: naložbe vsepovsod, davčna politika pa bi morala biti na to naravnana."

Slovenska izdaja KOMUNISTA je 25. novembra objavila vprašanja prof. Janka Liške, znanstvenega sodelavca

Inštituta za zgodovino delavskega gibanja Slovenije in Kavčičev odgovor. Liška je vpraševal, ali naj postanejo delničarji tisti, "ki imajo toliko denarja, da ne vedo kaj početi z njim" in to v socializmu in v času, ko je še precej revnih in nerazvitih. Ali ne pride ta denar morda od sleparij, izkoriščanja drubenih položajev ali precenjevanja družbene vrednosti njihovega dela? Ali naj zdaj postanejo še socialistični rentniki? Ali bodo imeli tudi kakšne politične pravice? Ali ni najbolj aktivna oblika minulega dela priznavanje tega dela slojem, ki so najmanj dobili, a nemalo žrtvovali?

Stane Kavčič mu je odgovoril, da ne gre za to, da bi reševali nekoga iz zadrege, ker ne ve, kam bi z denarjem, ampak za to, da bi gospodarili s tistim delom osebnega dohodka, ki ostane, ko so zagotovljene najnujnejše potrebe. Lahko sproti vse porabimo, lahko pa gospodarimo bolj preudarno. Ali bomo slepo sledili malomeščanski želji za vse večjo potrošnjo luksuznega blaga, ali pa bomo izbirali med tremi možnostmi:

1. lahko omejujemo dohodek vsem tistim, ki so že rešili najnujnejše osebne potrebe, kar pa ne bi bilo v skladu z načelom delitve po delu in bi vodilo v gospodarsko stagnacijo in politične potrebe;

2. si lahko predstavljamo, da bi zgolj z besedami in kritiko omejili potrošnjo, ki nam ne ustreza; in

3. lahko nekaj preostalih sredstev usmerimo nazaj v proizvodnjo.

"To se kogač dogaja deloma že sedaj s hranilnimi vlogami. Razumljivo, da govorim samo o tistih sredstvih, katera je vsak državljan zaslužil s poštenim delom in na te svoje dohodke že tudi plačal vse potrebne davke." Takšna vlaganja morajo dobiti svoje formalno potrdilo v obliki vrednostnih papirjev, toda naziv teh papirjev ni bistven. S takimi papirji, ki bi vzpodbujali vlaganje v organizacije družbenega dela, lastnik ne sme pridobiti nobenih kapitalistično-lastninskih pravic, nobene možnosti, da se posojilo spremeni v finančni kapital, ki bi se trajno oplajal z dobičkom, in nobene pravice do samoupravljanja. Vsaka obveznica mora biti amortizirana v določenem roku, način odplačevanja pa je stvar dogovora. Izplačevanje obveznic, ki bi bilo povezano z udeležbo v dohodku, bi vzpodbujalo delovne ljudi, da bi vlagali v tiste organizacije, ki poslujejo z večjim dohodkom. Občine in republike bi s svojimi dodatnimi prispevki lahko spodbujale nakup določenih obveznic in tako usmerjale sredstva. Na ta način bi obogatili tržišče kapitala ("te besede ne uporabljam kot družbeni odnos, ampak kot denarni izraz že ustvarjene vrednosti," je brž dodal Kavčič). Kaj je od tega sprejemljivo, morajo pokazati nadaljnja proučevanja, zlasti pa praksa. "Trdno pa sem prepričan, da moramo in moremo z razvojem takega neposrednega odnosa usmerjati del osebnih dohodkov nazaj v proizvodnjo in krepiti skladnost kolektivnih in individualnih interesov, ki tu obstajajo in nastajajo," je zaključil Kavčič.

DPA, nemška tiskovna agencija poroča, da je izvršni komite Zveze komunistov v tujini, ki očitno deluje med jugosl. izselj. delavci, izjavil, da podpira dosedanje hrvaške komunistične voditelje, toda poziva članice Varšavskega pakta, da pazijo na dogodke v Hrvaški in Jugoslaviji.

Ob robu

Ne vem, kdo je bil ta pametnjakovič, ki je v ljubljanskem DELU 24. novembra v imenu uredništva odgovoril izvršnemu odboru skupnosti študentov ljubljanskih visokošolskih zavodov in "Gibanju 13. november", ko sta sprejela "dokument št. 2.", v katerem pravita, da obisk iranskega premiera smatramo za provokacijo javnega mnjenja in negacijo načel naše zunanje politike" in nasprotujeta sodelovanju z režimi, "ki ne predstavljajo volje svojega ljudstva". Toda, ker je glavni urednik Mitja Gorjup, sodim, da je ta odgovor bodisi skuhal sam ali pa nekdo z njegovim blagoslovom.

"Morda res ne bi bilo slabo, če bi postali načelni po študentsko. Vsi poredni režimi od Kartuma do Washingtona in od Aten do Moskve se bodo gotovo silno prestrašili groženj, da njihovi ministri in predsedniki ne bodo več smeli priti v Beograd, in bodo nemudoma uvedli red v svojih državah. Če pa ne, pa kar prekinimo odnose z njimi. Resda potem ne bo več trgovine in sodelovanja, ne bomo imeli kam izvažati in kaj uvažati, ampak saj človek ne živi samo od kruha, kot je lepo rekel nek sovjetski pisatelj, ki so ga potem pošteno ošteli (na policiji). Morali bomo sicer pošteno zategniti pasove in celo sinovi direktorjev, funkcionarjev in podobni morda ne bodo več mogli brezskrbno študirati, ampak bomo že nekako prenesli. Svet bo najbrž govoril, da smo znoreli, mi pa bomo lahko ponosno odgovarjali: "Ne, nismo nori, samo po študentsko načelni smo". - pravi uredništvo ljubljanskega DELA.

Vse lepo in prav. Realistično in v skladu z načelom, da je politika umetnost možnega. Toda kje je Gorjupova doslednost? Kje je doslednost njegovih uvodničarjev in zunanje-političnih dopisnikov? Kje je doslednost slovenskih in jugoslovanskih politikov - ne le v zunanji ampak tudi v notranji politiki? Mlade ljudi vzgajajo v duhu hipokrizije, dvoličnosti, amorarnosti in cinizma. Sicer jih ne bi učili eno, delali bi pa drugo. Sicer ne bi obstajala med slovensko mladino popolna idejna zmeda na eni strani in apatičnost in apolitičnost na drugi. TRIBUNA je klasična ilustracija idejne zmede doraščajoče inteligence. Kdo je temu kriv, ako ne oni, ki jim predavajo, jim dajejo "zgled", ki jim ob proslavah polnijo glave z demagogijo, ki sekajo izvoljenim poslancem glave, kadar si upajo uporabiti lastne možnosti? Mar ni ravno v dejstvu, da ta zmeda vlada "celo" med sinovi direktorjev in funkcionarjev, najboljši dokaz, da stara in nova generacija nimata skupnega jezika?

25. maja 1970, ko je bil Mitja Gorjup še na čelu slovenske mladinske organizacije, je v tem istem DELU zapisal med drugim: "Boj proti vsemu, kar ni samoupravno, kar ni demokratično, kar ni niti svoboda, niti humanost, niti pravičnost, boj zoper birokratsko manipuliranje z ljudmi, bo moral biti naš boj, boj te generacije..." Mar je Mitja v tem boju dezertiral in se pridružil onim, ki birokratsko manipulirajo z ljudmi? Tisk je v rokah režima, je podaljšana roka oblasti. In vsaka oblast, ki je sama sebi namen, korumpira. Zato tudi tak odgovor študentom. In končno: če smo tako prilagodljivi in pametni v zunanji politiki, ali ni že skrajni čas, da nas tudi v notranji politiki sreča ta ista pamet?

I. STANIČ.

Potujete v Rim — Italijo?

Ne pozabite na slovenska hotela!

HOTEL "DANIELA,"

00185 ROMA - Via L. Luzzatti, 31 - Tel. 750.587 - 771.051

HOTEL "BLED,"

00185 ROMA - Via S. Croce in Gerusalemme, 40 - Tel. 777.102

Oba hotela sta med seboj povezana z vrtnim prehodom. Nahajata se v središču mesta, obdana z zelenjem, lastnim vrtom in parkirnim prostorom. Razpolagata s 70 sobami in 130 posteljami. Vse sobe so opremljene s privatno kopalnico in telefonom. Dve tretjini osebja je slovenskega. V restavraciji s 100 sedeži je na voljo italijanska kuhinja. Ako potujete z avtomobilom, preidite z avtoceste na Tiburtino. Od železniške postaje imate do hotelov direktno zvezo z avtobusoma štev. 3 in 9.

Dobrodošli!

VINKO LEVSTIK - lastnik

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDXX Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga SLOVENSKA PRAVDA, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Anglija:	1.50	Francija:	15.-	Nemčija:	16.-
Avstralija:	4.00 (7.00)	Italija:	2500.-	Švedska:	20.-
Avstrija:	50.-	Kanada:	5.00 (8.50)	U.S.A.:	5.00 (8.50)

Južna Amerika: 1.5 funt sterlinga (3 funti) odn. odgovarjajoča valuta.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Južna Amerika: Simon Rajer, 'Emona', Tucuman 1561 7.p.Dto.49, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Evropa (razen Italije): Naročnina plačljiva z mednarodno pošto nakaznico po navodilu uprave.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

V Trstu je KT na prodaj v Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan